

Este Pati Fa tribu. Transformant un pati, creant una Tribu.

Curs d'Iniciació a la Renaturalització de Patios

1. Experiència completa

El Projecte «Este Pati fa Tribu» naix al CEIP Trenc d'Alba com una iniciativa comunitària per transformar els espais exteriors en ambients educatius, naturals, inclusivament i coherents amb la mirada pedagògica del centre. A partir d'una diagnosi inicial, es detectaren mancances relacionades amb la poca diversitat de jocs, l'excés de superfície dura, la manca d'ombra i espais tranquils i una escassa presència de natura.

En els darrers anys hem integrat de manera continuada la metodologia outdoor tant en les aules d'especialistes com en les generalistes, reforçant la connexió entre els espais naturalitzats i el treball curricular. A més, el centre ha estat coautor del llibre “Patios Vivos” d'Heike Freire, contribuint amb l'experiència i el relat pedagògic del projecte.

Actualment, el projecte també s'orienta cap a la creació d'un refugi climàtic per a la població de Xàbia, ampliant així la seua mirada socioambiental.

La resposta del centre fou posar en marxa un procés de participació col·lectiva entre alumnat, professorat, famílies i les persones expertes en renaturalització. El projecte ha evolucionat al llarg dels anys (2017–2025), incorporant espais de joc lliure, zones verdes, racons de calma, ombres naturals, sorrells, circuits psicomotrius i noves oportunitats pedagògiques com aules a l'aire lliure o espais de lectura. La seua essència és la mirada a l'infant com a protagonista, la sostenibilitat i la voluntat de crear un pati que eduque, cuide i relacione.

2. Rols del professorat i de l'alumnat

Professorat

Impulsor i facilitador del procés de renaturalització, garantint la coherència pedagògica.

Observador del joc i els usos reals dels espais per detectar necessitats i oportunitats.

Acompanyant en la presa de decisions, impulsant assemblees i espais de participació.

Coordinador de les comissions mixtes (docents, famílies, alumnat) i del contacte amb professionals externs.

Responsable del manteniment pedagògic dels espais (propostes didàctiques, usos curriculars, rutines d'autonomia).

Alumnat

Protagonista del disseny, aportant idees a través de plànols, maquetes, pluja d'idees i qüestionaris.

Usuari actiu dels espais: la seua manera de jugar i relacionar-se és clau per orientar les intervencions.

Corresponsable del manteniment: cures senzilles, recollida, observació de la natura, hort escolar.

Avaluador del procés, aportant la seua visió sobre allò que funciona i el que cal millorar.

3. Metodologia

La metodologia del projecte combina participació, observació i intervenció progressiva:

- **Participació activa de tota la comunitat educativa** a través de comissions mixtes, assemblees escolars i tallers col·laboratius.
- **Observació sistemàtica del joc** per adequar els espais a les necessitats reals dels infants.
- **Renaturalització progressiva**: actuacions planificades en fases segons necessitats i recursos.
- **Documentació pedagògica**: fotografies, vídeos, diaris d'aula i registres del joc per orientar decisions.
- **Ús de materials naturals** i sostenibles, prioritzant reciclatge, reutilització i recursos de proximitat.
- **Acompanyament extern expert**, afavorint el rigor pedagògic i tècnic.

4. Temporalització

La temporalització pot adaptar-se al ritme de cada centre, però es recomana seguir quatre fases principals:

1. Diagnosi inicial (1–2 mesos)

Observació del pati, recollida de dades, entrevistes, qüestionaris a alumnat i professorat.

2. Disseny participatiu (2–3 mesos)

Sessions amb alumnat, pluja d'idees, propostes en comissió, elecció de prioritats i redacció del pla d'acció.

3. Execució de les intervencions (variable: 6–18 mesos)

Actuacions d'adequació: zones verdes, sorrells, ombres, aules a l'exterior, circuits, espais calcats, etc.

Desenvolupament per anys:

- **Primer any:** Diagnosi inicial, disseny participatiu i inici de les primeres intervencions.
- **Segon any:** Transformació completa del *pati d'Infantil*, incorporant vegetació, ombra, joc simbòlic i espais tranquils.
- **Tercer any:** *Renaturalització de la part davantera i posterior del centre*, ampliant la presència de natura i creant espais pedagògics vinculats als accessos.
- **Quart any:** *Renaturalització del pati i del carrer extern anomenat Montgonets*, integrant-lo com a espai educatiu, verd i comunitari.

Continuïtat

De manera transversal i anual, s'han desenvolupat accions de **manteniment**, **millora progressiva** i **intervencions artístiques** a tots els espais renaturalitzats en fases anteriors.

5. Seguiment

El seguiment del projecte és constant i compartit:

- **Reunions periòdiques de les comissions** per valorar l'estat de les intervencions.
- **Registres d'observació del joc:** qui utilitza els espais, com, quan i amb quins materials.
- **Rondes de pati** amb professors referents per detectar punts forts i conflictes.
- **Documentació gràfica** que registre canvis i evolució.

- **Autoavaluació de l'alumnat**, aportant la seua visió en assemblees.
- **Revisions de seguretat** basades en la normativa UNE-EN 1176-1177.
- **Revisions municipals**: l'Ajuntament realitza també les seues pròpies revisions després de cada intervenció, garantint la seguretat, la funcionalitat i el bon estat dels espais.

6. Avaluació

L'avaluació és contínua, participativa i té en compte aspectes pedagògics, socials i ambientals:

- **Adequació dels espais a les necessitats reals** del joc i l'aprenentatge.
- **Reducció de conflictes** i millora del benestar emocional.
- **Increment de la diversitat de jocs** i d'interaccions positives.
- **Valoració de l'impacte ambiental**: presència de vegetació, biodiversitat i sostenibilitat dels materials.
- **Participació de l'alumnat** en la gestió i la cura del pati.
- **Satisfacció global** de professorat, infants i famílies.